

Андраюк Серафім

Беларускі літаратуразнавец, крытык. Нарадзіўся 10 сакавіка 1933 года ў вёсцы Градалі Бельскага павета Падляшскага ваяводства. Скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт і аспірантуру пры Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы Нацыянальнай Акадэміі Навук Беларусі. Кандыдат філалагічных навук. Лаўрэат літаратурнай прэміі імя Івана Мележа. Выдаў манаграфіі „Жыццё. Літаратура. Героі“ (1973), „Традыцыі і сучаснасць“ (1981), зборнікі крытычных артыкулаў „Вывяраючы жыццём“ (1976), „Жыць чалавекам“ (1983) і іншых. Адзін з аўтараў „Гісторыі беларускай савецкай літаратуры“ (1977). Жыве ў Мінску.

Даследчык беларускай прозы і крытыкі

Серафім Антонавіч Андраюк быў маім выкладчыкам у Белдзяржуніверсітэце. Я слухаў яго лекцыі па гісторыі беларускай літаратурнай крытыцы. А потым на экзамене па гэтым прадмеце ён паставіў мне выдатную адзнаку. Серафіма Антонавіча ўсе студэнты паважалі і, магчыма, пабойваліся, бо ён на філалагічным факультэце БДУ не працаваў, а толькі чытаў спецыяльны курс лекцый. Мы яго бачылі рэдка, таму ў час лекцый вывучалі яго і думалі: выкладчык ён сур'ёзны, нейкі маўклівы і загадкавы, таму да экзаменаў трэба рыхтавацца сур'ёзна. І рыхтаваліся. Памятаецца, пасля экзамену па гісторыі беларускай крытыкі мае аднакурснікі „хвастоў” не мелі.

Тады ў 1980-х гадах Серафім Андраюк працаваў у Мінску галоўным рэдактарам дзяржаўнага выдавецтва „Мастацкая літаратура”. Здаецца, гэта ўсё было зусім нядаўна. А ўжо сёлета 10 сакавіка 2008 года той самы Серафім Андраюк адзначыў сваё 75-годдзе.

Нарадзіўся Серафім Андраюк ў Градалях на Беласточчыне ў сялянскай сям'і. Маленства прайшло ў роднай вёсцы, тут ён пайшоў у школу. Але пасля вайны ў 1945 годзе сям'і Андраюкоў прыйшлося развітацца з роднай Беласточчынай і пераехаць у вёску Бербашы Карэліцкага раёна Гродзенскай вобласці. Школьныя гады праходзілі каля Мірскага замка, бо ў Міры вучыўся ў сярэдняй школе. Пасля школы паступіў у Белдзяржуніверсітэт, потым працаваў настаўнікам роднай мовы і літаратуры. У 1962 годзе Серафім Андраюк паступіў у аспірантуру Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы, абараніў кандыдацкую дысертацыю, якая была прысвечана сучаснаму беларускаму раману.

Літаратурнай творчасцю наш зямляк пачаў займацца з 1960 года. А ў 1973 годзе з друку выходзіць яго першая

Андраюк Серафім З БЕЛАСТОЦКАЙ ЗЯМЛІ

Серафім Андраюк (другі злева) з беларускімі пісьменнікамі, 1990 г.

кніга літаратурнай крытыкі, якая называлася „Жыццё. Літаратура. Герой”. Праз тры гады свет убачыла яго новая кніга крытычных артыкулаў „Вывяраючы жыццём”. Потым была яшчэ вязанка кніг літаратурна-крытычных артыкулаў — „Традыцыі і сучаснасць”, „Жыць чалавекам”, „Стыль пісьменніка” і іншыя. У 1980-х гадах ён склаў кнігу „Апавяданні пра Вялікую Айчынную”, „Избранную прозу” Івана Буніна, прымаў удзел у падрыхтоўцы збору твораў Уладзіміра Караткевіча, Кузьмы Чорнага, Міхася Зарэцкага, „Рускіх савецкіх апавяданняў” і іншых кніг. Ён з’яўляецца адным з аўтараў „Гісторыі беларускай савецкай літаратуры” (1977). У 1988 годзе Серафім Андраюк выдае кнігу „Чалавек на зямлі”, прысвечаную жыццю і творчасці беларускага празаіка Івана Пташнікава.

Наогул, Серафім Андраюк пастаянна выступаў і выступае на старонках беларускага друку з рэцэнзіямі на новыя кнігі беларускіх аўтараў. Гэта ён першы пісаў рэцэнзіі на новыя кнігі і раманы Івана Шамякіна, Аляксея Кулакоўскага, Івана Мележа, Барыса Сачанкі, Уладзіміра Караткевіча, Івана Чыгрынава, Васіля Быкава, Аляксея Карпюка і многіх іншых пісьменнікаў. Акрамя беларускага друку, Серафім Андраюк шмат пісаў для расійскіх літаратурных выданняў, дзе прапагандаваў новыя кнігі беларускіх аўтараў.

Серафім Антонавіч даўно на пенсіі. Але нягледзячы на свой

сталы ўзрост, зрэчас то ў „Полымі“, то ў „Тэрмапілах“, то ў іншых выданнях з’яўляюцца яго сур’ёзныя літаратурна-крытычныя артыкулы пра беларускую прозу. Мне заўсёды прыемна з ім сустрэцца на старонках выданняў і пачытаць тое, што напіша наш вопытны майстар пяра. Пачытаць і павучыцца як трэба пісаць і разважаць пра стан нашай сучаснай беларускай літаратуры.

2008

3 часоў маленства

Беларускі літаратуразнавец і крытык Серафім Андрэюк не дужа любіць „высоўвацца“ на старонках беларускай прэсы. Ды і сам ён друкуецца рэдка, але, калі ўжо нешта апублікуе, дык ёсць што пачытаць. Сёння, падчас нашай невялікай гутаркі, мы не абмяркоўвалі літаратурнага жыцця, мы не вялі гутаркі пра празаікаў і паэтаў, а я папрасіў шаноўнага Серафіма Антонавіча згадаць сваё маленства, якое прайшло ў роднай вёсцы Градалі на Беласточчыне. І не толькі...

— **Серафім Антонавіч, што Вам, былому вясковаму хлопчыку, сёння часцей за ўсё прыгадваецца з тых далёкіх часоў маленства? Усё ж за плячыма — жыццёвы шлях у 75 гадоў...**

— Згадкі пра маленства чалавека не пакідаюць ніколі. Так і мяне. У маіх таты Антона Мацвеевіча і мамы Ганны Фёдарайны Андрэюк было пяцёра дзяцей і ўсе — хлопцы. Гаспадарка была сярэдня — дзесьці гектараў 15 зямлі. Усім трэба было працаваць. Таму я рана навучыўся жаць і малаціць. А ў школу пайшоў у 6 гадоў. З таго далёкага вясковага маленства назаўсёды засталіся ў памяці толькі два светлыя ўспаміны. Першы такі: перад хатай за дарогай наш луг. Вясна. Месцамі яшчэ блішчыць вада. Але ўжо цвіце лотаць. Жоўтая сонечная прыгажосць і шмат сонца. І другі ўспамін заўсёды стаіць перад вачыма: хата, каля хаты на захад — агромні-

Андраюк Серафім
З БЕЛАСТОЦКАЙ ЗЯМЛІ

Серафім Андраюк (крайні злева) з бацькамі і братамі ў роднай вёсцы Градалі на Беластоцчыне, канец 1930-х гадоў

стая вярба. Поўна птушак — галкі, шпакі, вераб'і, сарокі і нават совы. Раніцай вярба ўся асветлена сонцам, птушкі спяваюць, шчабечуць. Проста было „боскае дрэва” ...

— **А пасля былі верасень 1939 года і вайна...**

— Але час пасля верасня 1939 года пакінуў эмацыянальны адбітак нейкай святочнасці і ўзбуджанасці. А вось вайна, часы акупацыі не пакінулі ніводнага светлага ўспаміну. У час вызвалення хаваліся ў склепах, пограбах, акопах. Не раз да-

вялося перажыць бамбёжкі. Здаецца, больш жажлівага нічога не было. Хацелася проста закапацца ў зямлю.

— **Нялёгка было Вашай сям’і і пасля вайны.**

— Дзесьці адразу пасля вызвалення беларусаў пачалі моцна агітаваць выязджаць у СССР. Маці нікуды не хацела ехаць. А вось дзеці — хлопцы, усе былі за тое, каб ехаць. Тады і вырашылі ўсё ж, як і многія вяскоўцы, паехаць. Нас пагрузілі ў таварны вагон, мы ўзялі з сабой яшчэ кароў, коней і паехалі. Адразу заехалі на Украіну ў Сумскую вобласць.

— **І як Вас сустрала тая Сумская вобласць?**

— Прыехалі туды, а там усё разбурана і, галоўнае, няма лесу. Жанчыны-аднавяскоўкі, бо з намі ехалі некалькі сямей, пачалі плакаць і прасіцца дамоў. Мы на цягніку вяртаемся назад у Беларусь. Нехта параіў спыніцца ў мястэчку Шацілкі (сённяшні Слаўгарад) на Магілёўшчыне, маўляў, мы тут былі ў часы Першай сусветнай вайны. Прыехалі туды, а там — зноў усё разбурана. Зноў жанчыны супраць, зноў плачуць і крычаць. І вырашылі ехаць бліжэй да Беласточчыны, да мяжы: калі што, то пешшу пойдзем дадому. Але жаночымі падобнымі разважаннямі ўжо пачалі цікавіцца нават прадстаўнікі пэўных службаў. Таму мы ў канцы 1945 года пакінулі і Магілёўшчыну, хаця некалькі сем’яў засталіся там.

— **Але на Беласточчыну ў родныя Градалі Ваша сям’я ўсё ж такі не вярнулася...**

Вядома, не. Мы адны прыехалі ў былы шляхецкі засценак Бербашы Карэліцкага раёна Баранавіцкай вобласці. Там і прайшлі мае школьныя гады і юнацтва. Там сёння пахаваны мае бацькі і старэйшы брат. Апусцелая хата развальваецца, зарастае дзікім кустоўем і травой. Толькі памяць зрэдчас вяртае мяне на Беласточчыну ў родныя Градалі, а ў Бербашы я прыязджаю толькі на магілу бацькоў і брата.

2008